

MALLARIN TELEFİ VE ZEKATIN ROLÜ

Eûzubillahimineşşeytânirracîm

Bismillâhirrahmânirrahîm.

el-Hamdülillahi rabbilâlemin ve'l-âkibetü li'l-müttekîn. Vessalâtü vesselâmü alâ seyyidinâ muhammedin ve âlihî ve sahibihî ecmaîn.

l'lemû eyyühe'l-ihvân enne efdale'l-kitâbi kitâbullah ve enne efdale'l-hedyi hedyü muhammedin sallallahu aleyhi ve sellem ve şerra'l-umûri muhdesâtühâ ve külle muhdesin bid'ah ve külle bid'atin dalâleh ve külle dalâletin fi'n-nâri. Ve bi's-senedi'l-muttasili ile'n-nebiyyi sallallahu aleyhi ve selleme ennhû kâl.

«مَا تَلَفَ مَالٌ فِي بَرٍّ وَلَا بَحْرٍ إِلَّا بِمَنْعِ الزَّكَاةِ،
فَحَرِّزُوا أَمْوَالَكُمْ بِالزَّكَاةِ، وَدَاوُوا مَرَضًاكُمْ
بِالصَّدَقَةِ، وَادْفَعُوا عَنْكُمْ طَوَارِقَ الْبَلَاءِ بِالذُّعَاءِ، فَإِنَّ
الذُّعَاءَ يَنْفَعُ مِمَّا نَزَلَ وَمِمَّا لَمْ يَنْزَلْ: مَا نَزَلَ
يَكْشِفُهُ، وَمَا لَمْ يَنْزَلْ يَحْبِسُهُ. طَب، كَر، عَنِ عِبَادَةَ.»

*Mâ telife mâlün fî berrin ve lâ bahrin illâ bi-men'i'z-zekâti fe-harrizû emvâleküm bi'z-zekâti ve dâvû merdâküm bi's-sadakati ve'dfeû anküm tavârika'l-belâi bi'd-duâi fe-inne'd-duâe yenfeu mimmâ nezele ve mimmâ lem yenzil. Mâ nezele yekşifühü ve mâ lem yenzil yahsibuhu.*¹

Ubâde b. Sâbit *radıyallahu anh'* ten.

Cenâb-ı Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretlerinin haber verdiği her şeye bilâşek, bilâşüphe inanıp bağlanmak iman ve İslâmiyetin icabı ve iktizasıdır.

Buyurun bir salât ü selâm okuyalım;

Essalâtü vesselamü aleyke yâ resûlallah!

Essalâtü vesselamü aleyke yâ habîballah!

Essalâtü vesselamü aleyke yâ seyyide'l-evvelîne ve'l-âhirîn.

Malların telef oluşunu Cenâb-ı Peygamber beyan ediyor.

---

¹ Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, III, 536, r. 6593; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat*, II, 274, r. 1963; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, X, 128, r. 10196; Taberânî, *ed-Duâ*, I, 801, r. 34; Taberânî, *Müsnedü's-şâmiyyîn*, I, 34, r. 18; İbn Asâkir, *el-Mu'cem*, II, 1182, r. 1544; İbn Asâkir, *Târîhu Dimeşk*, XXXX, 164, r. -1; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, VI, 525, r. 16833; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, II, 104, r. -1; Sehâvî, *Mekâsidü'l-hasene*, I, 190, r. 413.

a. Mallar nasıl telef olur?

“Gerek karada ve gerek denizde ve gerek şimdi de havalar çıktı, havalarda malların telefine en birinci âmil.” *Bi-men’i’z-zekâti*. “Cenâb-ı Hakk’ın emrettiği zekatının verilmemesinden neş’et edermiş.”

Zekatların Allahu *celle ve alâ*’nın;

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ

Ve akîmü’s-salâte ve âtü’z-zekâh diyerekten Kur’ân-ı Azîmüşşân’ın galiba 80 yerinde diyorlar, emr-i ilahî vâki olmuştur. Namazı kılmayan nasıl günahkâr ise, zekatı vermeyen iki kat günahkârdır. Çünkü zekatta iki hak var; birisi hakkullah, birisi de hakkunnâs. Hem insanların hakkını ketmediyor hem de Allahu *celle ve alâ*’ya karşı olan vazifesini ifa etmemesinden dolayı iki günah kazanmış oluyor.

Bu iki günahdan dolayı malların telefi *illâ bi-men’i’z-zekâti*. Zekatın meninden terettüp ediyor, yani zekatı vermemekten terettüp ediyor.

Diyorsun ki, kırkta bir.

Çok bir şey mi?

Kırk liradan 39'u senin olacak, bir tane-sini fukaraya vereceksin. Bu bir taneyi kıyamamazlık tabi çok bir cimrilikten ileri geliyor. Yüz lira ise ikibuçuk lira vereceksin, 1000 lira ise 25 lira vereceksin, [onbin lira ise 250 lira vereceksin,] yüzbin lira ise 2500 lira vereceksin. Binâenaleyh bu yüzbin lirası var, 2500 lira zekatı vermeye kıskanırken bakıyorsun ki yüzbinde gitmiş yanından.

Neden gitti?

İflas etti.

Neden gitti?

Bilmiyorum.

İşte bu fukaranın gözü kalıyor desek, o göz kalması ayrı mesele. Onun yani fukaranın hakkına tecavüz oluyor. Kendisinin yüzbin lirası var, 2500'ü fukaranın parası, onu da kendisinin parasına katmaya çalışıyor. Bu kadar cimri bir adam. Binâenaleyh Allah da "Sana layık değil bu." diyor, bir kaza geliyor, elinden o yüzbin de gidiyor.

Şimdi tavsiye buyurmuş Cenâb-ı Peygamber;

Fe-harrizû. "Öyleyse siz muhafaza edin, saklayın, koruyun." *Emvâleküm.* "Mallarınızı."

Ne ile?

Bi'z-zekâti. “Zekatı vermek ile.”

Bankalardaki kasalara koyup; demir kasalarda, çelik kasalarda şurada burada; yerin altına gömsen, duvarın içine saklasan, nereye saklasan olmaz. Hepsi gider gürültüye. Fakat onun ancak muhafazası, Cenâb-ı Peygamber, “Zekatı vermekle olur.” buyuruyor.

Zekatını verdin mi hiç korkma, bir şey olmaz sana. Ne hırsız alır, ne yangında yanar, ne bir yerde gider, muhafaza olur o. Fakat onu yapmadığında demir kasaların içerisinde, sandıkların içerisinde sakladın, bakarsın o sandık da yanar, o demir de yanar gider.

Demek ki malların bir kere zekatını vermekle hem muhafaza var burada, hem de nemâsına faydası var. Neşv ü nemâ, büyür o.

Nasıl büyür?

Aklın erer mi senin o işe?

Allahu Teâlânın takdiri. Sana bereket verir, kazançlarında daha bir ilerlilik verir. Bakarsın az paralarla çok paralara sahip olursun.

Sebebi?

Fukaranın gönlünü de hoş ettin, sevindirdin, onların duası sayesinde Cenâb-ı Hak

senin kazancına da bolluk verir, fayda verir, artış verir.

“Öyleyse siz mallarınızı muhafaza edin.”
Bi'z-zekâti. “Zekatı vermek ile.”

Sakın burada aldanıp da deme ki, “Ben vergi veriyorum. Vergi veriyorum artık bir de zekat olur mu?” deme. O vergi devletin hakkı, zekat fukaranın hakkı.

Sonra çok dikkate değer bir şey, bugün bir insanın malı çok oluyor da zekatı yüzbinleri geçiyor. Zekatı yüzbinleri geçerken onbin lira, yirmibin lira bir vergi veriyor. Bu onbin lirayı, yirmibin lirayı yüzbin lirayı geçen zekat kıssasının gerisi keseye kalıyor ve o da malın yanmasına sebep oluyor.

Ve dâvû merdâküm. “Siz hastalarınızı tedavi ediniz.”

Bu mühim!

Hastalarınızı tedavi ediniz, ne ile?

Bi's-sadakati. “Sadaka vermek ile.”

Sadaka zekatın gayrı. Zekat ayrı, zekat farz namaz gibi borç, sadaka nafile namaz gibi, nafile sadaka. Zekatının haricinde hayır yapıyorsun, zekatının haricinde. Bu sadaka onlar.

“Bu sadakaları da vermek suretiyle hastalarınızı tedavi ediniz.”

Buna senin aklın erer mi?

Doktor reçeteyi verir, “Şu kadar şundan, şu kadar bundan, şu vakit günde şu kadar yutacaksın.” der. Bu onun bilgisinin içinde. Fakat bu bizim bilgilerimizin dışındadır ki buna iman derler. Peygamber bunu böyle demiş.

Ben bir efendiye rast geldim de, “Ben hasta oldum mu.” diyor, “Katiyen doktora gitmem.”

Ya?

Çocuk cemiyetleri var, oralara giderim, o cemiyetlere makbuz mukabilinde çocuklara biraz hediye bırakırım. Dönerim ne hastalığım kalmış bakarım ne de bir şeyim kalmıştır. Bunu kendi kulağımla dinledim o efendiden ben. Ama bu buna denk.

Ve dâvû. “Tedavi ediniz.” Merdâküm. “Hastalarınızı.” Bi’s-sadakati. [“Sadaka vermek ile.”]

Cenâb-ı Peygamber bunu böyle buyurmuş, elbette hikmeti vardır.

Neden?

O sadakayı alan fukaranın o günkü bir ihtiyaçını görecek, derdini giderecek, bir sevi-necek. Onun sevinmesine mukabil de, Cenâb-ı Hakk'ın öteki hastadan o hastalığı gideri-vermesinde ne mania var, ne beis var?

Kudret Allah'ın değil mi?

Ve'dfe. "Defedin, uzaklaştırın." *An-km.* "Sizden." *Tavârika'l-belâi.* "Belaları, bhusus geceleri gelecek belaları siz defe-din."

Ne ile?

Bi'd-duâi.

Elini açyorsun, geceleri kalkmışsın na-maza, niyaza, hem namaz kılmışsın, hem de arkasından yalvarıyorsun Cenâb-ı Hakk'a; "Aman Yarabbi! Sen muhafaza et, sıhhat afi-yet ver, şunu ver bunu ver." istiyorsun Cenâb-ı Hak'tan birçok şeyler.

İşte bu belaların defi de ancak dua ile mümkündür. Duaları katiyen boşa atmayınız, boş zannetmeyiniz, Cenâb-ı Hakk'a her halde yalvarınız, her halde yalvarınız.

Geçen derste de geçmişti ya, Cenâb-ı Hakk'ın tecelli-i ilâhisi kulların kendisine olan ilticalarına bağlı. Ne kadar iltican çok olursa

Cenâb-ı Hakk'ın sana karşı olan rahmeti de o kadar artar.

Bak şimdi;

Fe-inne'd-duâe. "Muhakkak dua, yalvarma."

Namaz da bunun içine dahil, Kur'an okumak da dahil, tesbih çekmek de dahil, hepsi bunların duanın içerisinde. Kur'an da duadan ibarettir. *Elham* baştan aşağı dua, *Elham*'ı okumak suretiyle dua ediyorsunuz. *Âmenerresûlü*'nün arkası dua, diğer âyetlerin altında var birçok dua. *Rabbenâ âtinâyı* okuyoruz dua. Bunlar hep güzel dualar ama ayrıca sen de kendi dilinle yaparsın başka.

Fe-inne'd-duâe yenfe'u mimmâ nezele ve mimmâ lem yenzil. "Gelmiş olan bir belaya da faydası vardır, gelecek olana da faydası vardır." *Mâ nezele yekşifühü.* "Gelmiş olanı önler, onu giderir."

Gelmiş bir bela, altından kalkamıyorsun, yalvarıyorsun fakat o bela usulcacık sıyrılır gider, farkına varmazsın.

Ve mâ lem yenzil. "Daha var ama gelmemiş, sırasını bekliyor o da, o da gelecek." *Yahsibuhû.* "Dua tutar onu, gitme der, dua hapseder onu."

Gelecek belayı dua hapseder. Eğer dua [belayı] hapsedemiyorsa, gelen bela da gitmiyorsa, senin duan ihlaslı değildir. İhlasla yapsan bu duayı muhakkak kabul olacak. Çünkü Cenâb-ı Hak vâdinden dönmez.

أَدْعُونِي أَجِبْ لَكُمْ

Üd'ûnî estecib leküm. ² “Yalvarın da ben de icabet edeyim.” diyor.

E neden icabet etmedi?

Sen yalvarmadın ki, yalvaramadın ki.

Yalvarmada 15 şart koşuyor. O 15 şarttan birçoklarına belki riyeti olmadığından dolayı [dua kabul olmuyor.] Evvela iman şart, amel şart, ihlas şart, vakitler şart.

Bu hususta dua kitaplarında dua hakkında büyük tavsiyeler vardır.

Cenâb-ı Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* çok dua etmiş. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* kadar dua eden kimse yoktur. Sığınma, iltica etme, isteme; her şeyde.

Onun için biz de onu örnek alarak, ondan örnekler alarak bizim de onun yap-

---

² 40/Ğâfir, 60.

tığı dualar gibi dualar yapmamıza emir vardır.

Şimdi o ayrı meselede onun için bu kadar kafi.

«مَا جَلَسَ قَوْمٌ يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا نَادَاهُمْ مُنَادٍ مِنَ
السَّمَاءِ: قَوْمُوا مَغْفُورًا لَكُمْ. حم، ع، طس، ض، عن
أنس»

*Mâ celese kavmun yezkürûnallâhe illâ
nâdâhüm münâdin mine's-semâi: Kûmû
mağfûran leküm.*³

Mâ celese kavmun yezkürûnallâhe. “Bir kavim Allahu Teâlâ’yı zikir için oturmaz. Bir cemaat Allahu Teâlâ’nın zikri için oturduğu vakitte.” *Nâdâhüm münâdin mine's-semâi.* “Semadan bir münadî nidâ eder.”

³ Ahmed b. Hanbel, III, 49, r. 11463; Ahmed b. Hanbel, II, 407, r. 9274; Ahmed b. Hanbel, II, 447, r. 9772; Ahmed b. Hanbel, III, 33, r. 11287; Ahmed b. Hanbel, III, 92, r. 11875; Ahmed b. Hanbel, III, 143, r. 12453; İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, VI, 60, r. 29477; İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, VII, 243, r. 35713; Abd b. Humeyd, *el-Firdevs*, X, 76, r. 16764; Bezzâr, *Müsned*, XIII, 102, r. 6467; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, II, 444, r. 1252; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, II, 463, r. 1283; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, VII, 167, r. 4141; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, XI, 21, r. 6160; Beyhakî, *Şuabu'l-îmân*, II, 71, r. 530; Beyhakî, *Şuabu'l-îmân*, II, 176, r. 683; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat*, II, 137, r. 1500; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat*, II, 154, r. 1556; Deylemî, *el-Firdevs*, IV, 63, r. 6198; Makdisî, *el-Muhtâre*, VII, 234, r. 2675; Makdisî, *el-Muhtâre*, VII, 235, r. 2677; Makdisî, *el-Muhtâre*, VII, 236, r. 2678; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, XIII, 107.

Şimdi biz de oturduk ya, bu bizim oturduğumuz Allahu Teâlâ'nın zikridir. Zikrin çeşidi var; namaz kılmak için toplandık, saflara durduk, o zikrullahtır. Kur'an okumak için aldık cüzleri zikrullahtır, vaaz u nasihat dinliyoruz zikrullahtır, Allah Allah Allah... diyoruz o da zikrullahtır. Envai çok...

Şimdi böyle bir mecliste oturduğumuz vakitte bir münâdî semadan nidâ ediyor giderken.

Ne diyor?

Kûmû. “Dağılıyorsunuz, kalkınız artık.”
Mağfûren leküm. “Günahsız olaraktan.”

Mağfûran. Mağfiret olunduğunuz halde artık kalkın evlerinize, işlerinize gidin. Bu topluluğa rahmeti ilahiyenin inzâlinden başka, bir de mağfur olarak kalkışımız var. Gerek namazlarda, gerek böyle ibadet hallerindeki topluluklarda, camiden çıkarken hiçbir günah üzerimizde kalmadan öyle çıkarız. O Allahu Teâlâ'nın kullarına bir lütf u ihsanı, afv u umûmisi, umumen af ediyor.

İçimizde bazı insanlar vardır ki, mesela zikir için gelmemiştir, “Bakalım neler söylüyor şu hoca.” diyerekten dinleyeyim diye gelmiştir, gelir oturur, o da mağfur olur. Biri-

sini affetti mi Cenâb-ı Hak, birisini affetmesin yapmaz, hepimizi birden affeder.

Onun için böyle topluluk meclislerinde nasıl gelirse gelsin, bakarsın giderken mağfi-ret olur, kalbine de bir ilham düşer, bir daha da ihlasla gelmeye kalkar o zaman da.

«مَا جُمِعَ شَيْءٌ إِلَى شَيْءٍ أَفْضَلُ مِنْ عِلْمٍ إِلَى حِلْمٍ.

طس، عَنْ عَلِيٍّ.»

*Mâ cümi'a şey'un ilâ şey'in efdale min ilmin ilâ hilmin.*⁴

Yahut *min hilmin ilâ ilmin* diye rivayet de var.

“İki şeyin toplanması.” *Min şey'in ila şey'in*. “İki şey bir tarafa toplanırsa.”

En altta bir şey olur. Eksi artı denilen iki hat bir araya geldiği vakitte nasıl lamba yanıyor.

Bu da iki şey, bu iki şey nedir acaba?

“İlim, hilim.”

---

⁴ Dârimî, "isti'zân", 48, r. 596; İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, V, 238, r. 25624; Taberânî, *el-Mu'cemü s-sagîr*, II, 21, r. 707; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat*, V, 120, r. 4846; İbn Abdülberr, *Câmi'u beyâni'l-ilm*, I, 504, r. 805; İbn Abdülberr, *Câmi'u beyâni'l-ilm*, I, 505, r. 806; İbn Abdülberr, *Câmi'u beyâni'l-ilm*, I, 505, r. 807.

İlim hilim! İlim olacak... Çok ilmin var, çok okumuşsun, hilmin yoksa tek hattır o, yanmaz. Ayriyeten boş emek çeker insan... İlim ile hilim. Onun için Cenâb-ı Allah *celle ve alâ* Kur'ân-ı Azîmüşşân'da İbrahim *aleyhisselam*'ı överken;

﴿إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا﴾

*Innehû kâne halîmen ğafûran.*⁵ [buyuyor,] halîm olarıktan İbrahim *aleyhisselam*'ı övüyor Cenâb-ı Hak.

Halîm, yumuşaklık, sertliğin mukabili. Hilim sahibi, yani ilmin varsa ilim ile beraber bir de hilmin olacak, yumuşaklığın olacak, tevâzuun olacak. Bu böyle olmazsa yalnız ilim olsa faydasızdır, yalnız hilim olursa o da faydasızdır. Hilim yalnız olursa fayda etmez, ilim de yalnız olursa yine fayda etmez. İlmin yanında, hangi ilim olursa olsun, hele bazı din ilminin yanında hilim muhakkak şarttır. Diğer ilimlerde de öyle.

b. Ahlak yoksa o bilgilerin hepsi sıfırdan ibarettir

Çok ilmim var benim.

⁵ 35/Fâtır, 41.

Ne kadar çok?

Her şeyi biliyorum.

O bilginin yanında hilim denilen huy, ahlak yoksa, o bilgilerin hepsi sıfırdan ibarettir.

Allah muhafaza etsin.

Bakınız şimdi bunu tekit eden ikinci bir hadîs-i şerîf ki;

«مَا حَسَّنَ اللَّهُ خُلُقَ رَجُلٍ، وَلَا خُلُقَهُ فَتَطَعَمَهُ النَّارُ
أَبَدًا. طس، عد، هب، كر، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ خط، عَنْ
أَنْسٍ»

*Mâ hassenallâhu halka raculin ve lâ hulukahû fetat'amehu'n-nâru ebeden.*⁶

Hassenallâhu. "Allahu celle ve alâ güzel etmiş." *Halka raculin.* "Yaradılış, tenasibü endâm dedikleri kaş, göz, boy, pos yerinde."

Bazı olur ki, şişman olur, alçak olur, kafası büyük olur, bacakları şişman olur, filan... Uygunsuz bir hilkattir; gözü şaşır olur, şöyle olur, böyle olur... Öyle değil de tam yaratmış

⁶ Beyhakî, *Şuabu'l-îmân*, X, 390, r. 7678; Taberânî, *el-Mu'cemül-evsat*, VII, 37, r. 6780; Deylemî, *el-Firdevs*, IV, 355, r. 7022; İbn Asâkir, *Târîhu Dimeşk*, XXXXIII, 142, r. -1; Heysemî, *Mecme'u'z-zevâid*, VIII, 21, r. 12663; Münâvî, *Feyzu'l-Kadîr*, V, 441, r. 7892; Hatîb, *Târîhu Bağdâd*, IV, 367, r. -1; Hatîb, *Târîhu Bağdâd*, XIV, 225, r. -1; İbn Adî, *el-Kâmil*, III, 543, r. -1; İbnü'l-Cevzî, *Mevzu'ât*, I, 164, r. -1; İbnü'l-Cevzî, *Mevzu'ât*, I, 164, r. -1; İbnü'l-Cevzî, *Mevzu'ât*, I, 165.

Cenâb-ı Hak, hiç kimsenin bir kusur bulacak tarafı yok.

“Hilkati güzel.” *Ve lâ hulukahû.* “Ahlâkı da güzel ama.”

Huyu, boyu güzel olduğu gibi, yaratılışı güzel olduğu gibi, ahlakı da güzel.

Onun için Cenâb-ı Peygamber aynaya bakar;

“Yâ Rabbi! Beni ne güzel yarattın, ahlakımı da böyle güzel eyle.” derdi.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*;

“Yâ Rabbi! Beni nasıl güzel yarattıysan, ahlakımı da öyle güzel eyle.” diye o dua ediyor ve bize diyor ki, “Siz de böyle dua edin.” Bu bize de; “Siz de ahlakınızın güzel olmasını Cenâb-ı Hak’tan isteyiniz.” demektir.

Bu ilmin yanında hilimde lazım. Ahlak, 60 tanedir, bazen 70’e kadar da çıkarlar. Hilim de bunlardan bir tanesidir. Yani bunların bir insanda toplanması mümkün değildir, ancak peygamberlerde [toplanır] ama, fakat ne kadar çok olursa insanda bu güzel ahlaklar, insanın şerefi, ziyneti, kıymeti o kadar da üstün olur.

“Şimdi ahlakı güzel, kendi de güzel.” *Fetât’amehu’n-nâru ebeden*. “Bunu ateş katiyen yakmaz.”

Ebeden diyor, katiyen bunu ateş yani cehennem yakamaz, yakmaz. Çünkü Cenâb-ı Hak ona hem güzel endam vermiş, hem güzel ahlak vermiş.

Onu niçin vermiş?

Yakmamak için vermiştir.

Onun için bir büyük demiş ki;

يا من تقاعد عن مكارم خلقه * ليس التفاخر

بالعلوم الزاخرة

من لم يهذب علمه أخلاقه * لم ينتفع بعلمه فى

الآخرة.

Yâ men tekâde’a an mekârimi hulukihî.

“Ey mekâm-i ahlâkı kazanmaktan gafil olup oturan insan.”

Mekâm-i ahlâkı kazanmakta tekâfül ediyor, ona kıymet vermiyor. Para nereden kazanılacak, söz nasıl söylenecek onlara ehemmiyet veriyor.

Derken;

Leyse't-tefâhuru bi'l-ulûmi'z-zâhirah.

“Ey zavallı insan, iyi düşün ki iftihar öyle faydasız ilimleri toplamakla değildir.”

Yine güzel sözler söylüyor filan ama faydası yok kendisine. Bunlarla iftihar şayan-ı tavsiye değildir, bunlarla iftihar edilmez.

Men lem yehzeb ilmühû ahlakuhû. “İlmi ahlakını pâk etmediyse, bilgisi ahlakını düzeltmediyse, güzelleştirmediyse.” *Lem yentefi' bi-ulûmihî fi'l-âhirah.* “O ilmi ile âhirette hiçbir fayda görmez.”

İsterse odalar dolusu kitabı olsun, eseri olsun kıymeti yok.

Filanın şu kadar eseri var diye bazen övünürler.

İyi, vardır ama âhirette acaba nasıl fayda görecek o adam bu kadar eserinden?

Eserleri ind-i ilâhiyede makbul mudur değil midir o da ayrı mesele.

Onun için Cenâb-ı Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*;

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ»

Allâhümme innî eûzü bike min ilmin lâ yenfa'. “Yâ Rabbi! Fayda vermeyen ilimden sana sığınırım.” dedi.

Faydasız ilimden Allah'a sığınmak ne demektir yani?

Okuyorsun namaza gelmiyor, okuyor niyaza gelmiyor, okuyor camiye gelmiyor. Benim oğlum okur okur, döner döner yine okur. Okursun ama, o okumak seni dine davet edecek, yaklaştıracak, Allah'a yaklaştıracak. Halbuki sen daha mektebin başındayken bunlardan teğâfül ediyorsun. Hatta bırak diğer mektepleri de bizim din mektepleri olan imam hatip mekteplerindeki çocuklarımızın çoğunun da namaza gelmediklerinden şikayet edilince insan çok üzülüyor.

Sen niye okuyorsun bu mektepte?

Din tahsil edeceksin.

Senin tahsil edeceğin din, seni dinine yanaştırmıyor ki sen başkalarına faydalı olabilesin!

Sana fayda etmeyen bir ilim başkasına nasıl fayda edecek?

Evela insan düşünür, ben hangi tahsili yapıyorum?

Ben bu mesleğin sahibi olmak için tahsil ediyorum. Öyleyse bu meslek beni dinime daha çok bağlamalı, daha çok dertlenmeli-

yim, ibadât u tâatte ileri gitmeliyim ki başkalarına da örnek olabileyim.

Niçin Cenâb-ı Peygamber geceleri sabahlara kadar uyumuyor da ibadet taatle meşgul oluyordu, o yapmazsa başkası yapar mıydı?

Peygamber bize söyleseydi de kendisi yapmasaydı dinler miydik onun sözünü?

Ama baktık ki o çok güzel ibadetler yapıyor; biz de şevklendik, neşelendik, onun yaptığı gibi yapmaya çalışıyoruz.

Onun için bir ilim ki o insanın ahlakını pâk etmiyor, o ilim hiçbir zaman o insana âhirette fayda vermez. Dünyada faydasını görür; maaşı yüksek olur, mevkii yüksek olur, herkes elini, ayağını, eteğini öper. Öper ama âhirette, gözünü yumduktan sonra bir şey yok elinde, bomboş.

Onun için;

Allâhümme innî eûzü bike min ilmin lâ yukbel. "Kabul olunmaz ilimden sana sığındığım gibi." *Ve amelin lâ yurfa'.* "Yaptığım o amellerde ind-i ilâhiyede makbul olmuyorsa."

Amellerin ind-i ilâhiyede makbul olması şart.

Gece sabahlara kadar namaz kılarırsın, tesbih de çekersin, Kur'an'lar da okursun ama kabul olmazsa ne yapalım?

Kabul olmamasının sebebi, ihlassızlıktır, riyakârlıktır, ahlaksızlığın envâidir.

Bir de;

Ve min du'âin lâ yusma' bir rivayette de *lâ yüstecâb*.

Dualara da icabet olunmuyor, yalvarıyorum yalvarıyorum kabul olmuyor dualar.

“Bu duadan da sana sığınırım ya Rabbi! Kabul olunmayan, icabet olunmayan dualardan da sana sığınırım.”

Çünkü boşuna emek çekiyorum, kabul olmuyor, bu benim maneviyatımı da bozar. “Ya yaptım da, bak bir tane kabul olmadı, demek boşunaymış.” [diye,] Allah esirgeye, insan tehlikeye düşer.

Allah kusurlarımızı affetsin de, buradan aldığımız ders bize yeter.

Başka derse de lüzum yok, yani bu kadar şey yeter. Ahlaklarımızın düzelmesi, ilimlerimizden istifade, ahlaklarımızın güzel olmasına bağlı. Sertlik bir kere hiç yakışmaz. Sertlik katiyen yakışmaz. Hilim yumuşaklıktır, mukabili sertliktir. Onun için herhangi evde

rıfk olursa, yumuşaklık olursa, o evde bereket olur, güzellik olur, rahatlık olur. Rıfkın mukabili, zıttı sertlik olunca, o evde hiçbir zaman da tatlı bir hayat olmaz.

«مَا حَقُّ أَمْرِي مُسْلِمٍ لَهُ شَيْءٌ يُرِيدُ أَنْ يُوصِيَ فِيهِ،
يَبِيتُ لَيْلَتَيْنِ إِلَّا وَوَصِيَّتُهُ مَكْتُوبَةٌ عِنْدَهُ. ط، حم،
خ، م، ش، د، ت، ن، هـ عَنِ ابْنِ عُمَرَ.»

*Mâ hakku'mriin müslimin lehû şey'un
yürîdü en yûsiye fîhi yebîtü leyleteyni illâ ve
vasiyyetühû mektûbetün indehû.*

Bir çok ravilerle beraber Hazreti İbn Ömer'den.

İnsan tabiatıyla hayatta her şeyle karşılaşabiliyor. Bazen borçlanabilir, bazen parası çok olur başkalarına para verebilir. İşte yapacağı bir takım işler vardır, onların yapılmasını tasavvur eder, ama daha henüz yapamamıştır. Fakat ecelin kendisini nerede, ne zaman yakalayacağını kimse bilmez. Onun için vasiyetine yazacak ki;

“Benim filanda şu kadar alacağım var, filana da bu kadar borcum var.”

Alacağını yazmasa beis yok, alacağını helal edebilir. Fakat borcu varsa onu muhakkak yazacak ki, “Benim filan kişiye şu kadar borcum da var, filan yere de şöyle şöyle şeyler tasavvur ettiydim; camidir, çeşmedir, medresedir filan. Bunları da benim sülüsü mâlimden yaptırınız.” diyerekten vasiyet etmesi gerekir.

“Nerede olursa olursun, iki gecelik bir yerde misafir de kalsa.” vasiyeti cebinde olacak.

Ve vasiyyetühû mektûbetün indehû. Yasıtığında, cebinde, çantasında vasiyetnamesi yazılı olacak ki âniden bir kaza oluyor insan bakıyorsun *innâ lillah ve innâ ileyhi râci’ûn.*

E sonra bunun alacağını vereceğini kim bilecek?

Kimse bilemez işte, o borçlarla gider zavallı, âhirette de sonu çok zor olur.

«مَا حَلَفَ حَالِفٌ بِاللَّهِ، فَأَدْخَلَ فِيهَا مِثْلَ جَنَاحِ
بَعُوضَةٍ، إِلَّا كَانَتْ نُكْتَةً فِي قَلْبِهِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ.
الْخَرَائِطِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَنَسٍ.»

*Mâ halefe hâlifun billâhi fe-edhale fihâ misle cenâhi be'ûdatin illâ kânet nûkteten fî kalbihî ilâ yevmi'l-kıyâmeti.*⁷

Abdullah b. Üneys tarafından buyrulmuş ki;

“Hiç kimse yoktur ki, bir yemin eder, yemin edici bir insan yemin ediyor, bir şey için. Fakat yemininde ufacık bir yalan var.”

Yemininde ufacık bir yalan var, ufacık, *misle cenâhi be'ûdatin*. “Bir sinek, sivrisineğin kanadı ne kadar ince bir şeyse, bu ehemmiyetsiz, incecik bir şey, farkına vararak, varmayarak bir yalan katmış içine.” *Illâ kânet nûkteten fî kalbihî ilâ yevmi'l-kıyâmeti*. “Kıyamete kadar o karartı kalbinden çıkmaz.”

Onun için yeminlere, bhusus yalanlara çok dikkat edin. Çünkü münafığın alameti üç; birincisi konuşurken yalan konuşur, yani yalan konuşan adam münafıktır. Bir de bunu yeminle tekit ediyor. Gayrı onda hiç hayır yok ar-

---

⁷ Tirmizî, "Tefsîrû'l-kur'ân", 5, r. 3020; Ahmed b. Hanbel, III, 495, r. 16043; Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 329, r. 7808; İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, IV, 463, r. 22149; Beyhakî, *Şuabu'l-îmân*, VI, 482, r. 4502; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, XIII, 142, r. 349; Makdisî, *el-Muhtâre*, IX, 15, r. 2; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, XVI, 693, r. 46367; Harâitî, *Mesâviü'l-ahlâk*, I, 66, r. 124.

tık. Onun için o nokta kalbinden bir daha silinmiyor, çıkmıyor.

Allah hak ve hukuka son derece riayet ederekten, daima doğruluktan ayırmasın hiçbirimizi.

Onun için beş vakit namazı kılan müslüman;

﴿إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ﴾

*İhdine's-sırâta'l-müstakîm*⁸ der, 40 defa Cenâb-ı Hakk'a günde yalvarıyor da o *sırât-ı müstakim*den ayrılıyor, yalan söylüyor. Yalan söylemek *sırât-ı müstakim*den ayrılmaktır.

Hani sen namazda *sırât-ı müstakim* istiyordun ya?

Sırât-ı müstakim yalan söylemek mi?

E canım burada benim büyük faydalarım var. Bu yalanı söylemezsem çok büyük zararlara gireceğim.

Girersen zararlara Allah için gir! Allah sana onun mukabilinde çok büyük faydalar verir. Onun için yalandan muhakkak kaçınmak lazım

⁸ 1/Fâtiha, 6.

Bazı yerlerde yalana cevaz vermişlerse de, mesela iki kişi birbirini öldürecek. İki kişi kavga ediyor, birbirini öldürecekler. Onların arasını ıslah için bir yalan uydurur da onları barıştırırrsa buna cevaz vermişler.

Ama böyle bir hikaye de gördüm. Bir adam kaçmış katilinin elinden, elinde silah, öteki de kovalıyor. O da kaçmış bir büyük efendinin evine girmiş;

“Aman efendi, beni muhafaza et sakla, benim arkamdan adam geliyor öldürecek beni!”

“Gir şu küpe!” demiş.

Oradaki küpün içine girmiş. Arkadan o adam yetişmiş;

“Buraya o adam girdi, nerede söyle amca!”

“Küpün içinde oğlum!” demiş.

Kızmış; “Küpün içinde adam olur mu?” demiş, bırakmış gitmiş.

Bu doğruluk onu da kurtarmış orada, derler.

«مَا خَابَ مَنْ اسْتَخَارَ، وَلَا نَدِمَ مَنْ اسْتَشَارَ، وَلَا عَالَ
مَنْ اقْتَصَدَ. طس، طب، ط، ض، عَنْ أَنَسٍ. وَضِعْفَ.»

*Mâ hâbe meni'stehâre ve lâ nedime meni'steşâre ve lâ âle meni'ktesade.*⁹

Çok güzel!

Mâ hâbe meni'stehâre. “İstihâre yapan hiçbir zaman zarar görmemiştir.”

Yapacağı herhangi bir işi var. Bizde ekseriyetle evlenenler, “Aman hocaefendi, ‘Evleneceğim filanla filan nasıl olur?’ bana bir istihâre yap.” diye gelirler.

Yalnız istihâre evlenmeye mahsus mu?

Her işte istihâre lazım. Hatta gideceksin bir yola. Bu yola gideyim mi gitmeyeyim mi deyip yine bir istihâre yap. Mesela o tayyareye binip de düşenler, istihâre etselerdi ama mukadderat. Takdîr-i ilâhi de çok acayip şey.

Şimdi orada anaları bazılarının korkunç rüyalar görmüş, oğlum mümkünse gitme demiş. Biletini almış saklamış filan, gitmemiş, kalmışlar. Fakat onların öldüğü dakikada da aynı ölüm ona da gelmiş yetişmiş. O olacak, mukadderat.

---

⁹ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat*, VI, 365, r. 6627; Taberânî, *el-Mu'cemü s-sagîr*, II, 175, r. 980; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, II, 7, r. 774; Deylemî, *el-Firdevs*, V, 74, r. 6230; İbn Asâkir, *Târîhu Dimeşk*, XXXXIV, 3, r. -1; İbn Asâkir, *el-Mu'cem*, II, 875, r. 1103; Heysemî, *Mecme'u'z-zevâid*, II, 280, r. 3670; Heysemî, *Mecme'u'z-zevâid*, VIII, 96, r. 13157; Münâvî, *Feyzu'l-Kadîr*, V, 442, r. 7895; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, VII, 813, r. 21532.

Onun için istihâreyi her şeyde yapmak lazım, ölümden kaçılmaz ama, eh o da bir tavsiyedir.

Ve lâ nedime meni'steşâre.

Rahmetli bizim hocamız derdi ki; “İstihâre devri geçti oğlum. İstihâre devri geçti, istihâreyi şimdi yaparsın ama onunla amel etme. Ben rüyayı şöyle kötü gördüm, böyle iyi gördüm. İyi gördüm bu işi yapalım, kötü gördüm yapmayalım. Buna pek bel bağlama.”

Asıl bel bağlayacağın *meni'steşâre*. İstişare et, büyüklerine danış, aklı erenlere danış, o danıştığın insanların sözüne de itimat et, ona da bel bağla. Onda nedamet yoktur, istişare ettiğiniz şeyde.

Ve lâ âle. “Fakir olmazsın.” *Meni'ktesade.* “İktisat eden hiçbir zaman fakirlik görmez.”

Fakirliğin çoğu iktisatsızlıktan neş'et ediyor. Yani yorganına göre ayağını uzatırsan rahat edersin. Gelirine göre masraf yaparsın, bir çok kişiye yük olmazsın. Fakat sen kendilerinden çok yüksek insanlarla, servet sahipleriyle yarış etmeye kalkarsan; elbette yolda yaya kalırsın.

Onun için bu *ve lâ âle meni'ktesad*. İktisat zengine de lazım fakire de... Fakir olmayacak başka fakat zengin de olsun, fakir de olsun iktisat şart. İktisatta iki tane fayda var; hem kendine fayda var, hem de memlekete de fayda var. Memleket bugün ne kadar sıkıntılar, darlıklar, zorluklar içerisinde.

Ben bunu başka taraflardan temin edeceğim ve yaşayacağım ötekiler gibi dersek, bizim elbette iki yakamız bir araya gelmez. Fakat iktisada el birliğiyle [şarılırsak kurtuluruz.] Bugün 80 milyar bütçemiz var diyorlar. Bu 80 milyar bütçenin 40 milyarıyla iktisat etsek, 40 milyar da bizi göklere kadar yükseltir, çok yükseltir.

Çok para, 40 milyar para, neler yapmaz bize?

Ama iktisadı nereden yapacağız, daha maaşlar yetmiyor diye bar bar bağırıyoruz. Öteki de ekmek yetmiyor diye bağırıyor.

Allah yardımcımız olsun.

«مَا خَرَجَ رَجُلٌ مِنْ بَيْتِهِ يَطْلُبُ عِلْمًا إِلَّا سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ
طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ. طس، عَنْ عَائِشَةَ.»

*Mâ harace raculün min beytihî yatlubu ilmen illâ sehhelallâhu lehû tarîkan ile'l-cenneti.*¹⁰

Hazreti Aişe validemizden.

“Her kim, herhangi bir kimse evinden bir ilim talep etmek için, bir ilim öğreneyim diye çıkıyor. Allahu *celle* ve *alâ* bunun bu gayesinden dolayı cennet yolunu ona kolay ediyor.”

İlmi talebinden dolayı cennet yolunu ona kolay ediyor, onu cennete götürüyor.

c. Cenâb-ı Hakk'ın en az yarattığı şey akıl

Bakınız yine;

«مَا خَلَقَ اللَّهُ فِي الْأَرْضِ شَيْئًا أَقَلَّ مِنَ الْعَقْلِ، وَإِنَّ
الْعَقْلَ فِي الْأَرْضِ أَقَلُّ مِنَ الْكِبْرِيَةِ الْأَحْمَرِ. كَر،
وَالرُّوْيَانِيُّ، عَنْ مُعَاذٍ.»

*Mâ halakallâhu fi'l-ardi şey'en ekalle mine'l-akli ve inne'l-akle fi'l-ardi ekallu mine'l-kibrîti'l-ahmeri.*¹¹

¹⁰ Tirmizî, "İlim", 2, r. 2646; Ahmed b. Hanbel, II, 325, r. 8316; Beyhakî, *Şuabu'l-îmân*, III, 364, r. 1823; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat*, V, 229, r. 5167; Heysemî, *Mecme'u'z-zevâid*, I, 133, r. 558; Münâvî, *Feyzu'l-Kadîr*, V, 443, r. 7898; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, X, 157, r. 28810.

¹¹ Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, III, 379, r. 7039; İbn Arrâk, *Tenzîhü's-Şerî'a*, I, 224, r. 146.

“Cenâb-ı Hakk’ın en az yarattığı şey akıl.”

En az, *ekal*. En az yarattığı şey akıl.

Şimdi bizim topumuzun akılı fındık kabuğunu doldurmaz. Topumuzun, dünyadaki bütün insanların aklının topu fındık kabuğunu doldurmaz. Bu akıl ancak peygamberlere verilmiştir, bir de onların vârisleri olan evliyalara nispet dahilinde verilmiştir. Bizim akıllarımız onlardan alabileceğimiz zerrelere bağlı.

Onun için;

Ve inne'l-akle fi'l-ardi ekallu mine'l-kibrîti'l-ahmeri.

Kibrîti'l-ahmer diye adı var kendisini görmediğimiz bir şey.

“O ne kadar kıymetliyse, nâdirattansa akıl da böyle nâdirattan işte.”

O da ancak peygamberlere verilmiştir.

Güneşi görme nispetinde gökteki güneşten nasıl istifade ediyoruz?

Biz de peygambere olan bağlılığımız nispetinde onun aklından istifade ederiz.

İşte o dedi ki bize; “Siz hastalarınızı sadakalarla tedavi ediniz.” dedi. “Ve zekatlarınızı vermeye mallarınızı saklayınız.” dedi.

Şimdi biz buna riayet etmiyoruz da saklayacak yer arıyoruz. Nereye saklasak oraya bir sıçan girer, orada onu yer. Ama peygamberin sözüne bağlanırsan, hem malını muhafaza eder, hem hastalığın gider. Duaları da bol bol yaparsın, o da bakarsın gelecek belaları önlemiştir.

Allah esirgesin cümlemizi.

«مَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا وَقَدْ خَلَقَ لَهُ مَا يَغْلِبُهُ،
وَخَلَقَ رَحْمَتَهُ تَغْلِبُ غَضَبَهُ. أَبُو الشَّيْخِ، ك وَتُعَقَّبُ،
عَنْ أَبِي سَعِيدٍ.»

*Mâ halakallâhu min şey'in illâ ve kad halaka lehû mâ yağlibühû ve halaka rahmetehû tağlîbu ğadabehû.*¹²

“Cenâb-ı Hak her yarattığının üzerine bir onun üstünü yaratmıştır.”

وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ

¹² Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 277, r. 7633; Deylemî, *el-Firdevs*, IV, 66, r. 6207; Heysemî, *Mecme'u'z-zevâid*, X, 213, r. 17611; Münâvî, *Feyzu'l-Kadîr*, V, 444, r. 7902; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, IV, 250, r. 10390; İbn Hacer, *İthâfü'l-mehere*, V, 322, r. 5480.

*Ve fevka külli zî ilmin alîm.*¹³ “İlimde ne kadar üstün olursan ol, senden bir üstünü daha var.”

Ne kadar üstün olursan ol! Parada da öyle, ne kadar çok paran olursa olsun, seninkinden daha çoğu var. Bilgin ne kadar çok olursa olsun senden fazlası var, kuvvetin ne kadar çok olursa olsun senden daha bir fazla kuvvetlisi de var.

Ha bunun gibi Cenâb-ı Hak da diyor ki; “Ben de gadabımı yarattım ama arkasından da rahmetimi yarattım. Rahmetim gadabımın üzerine galebe çaldı.”

«مَا رَأَيْتُمَا إِعْرَاضِي عَنِ الرَّجُلِ؟ فَإِنِّي رَأَيْتُ مَلَكَيْنِ
يَدُسَّانِ فِي فِيهِ مِنْ ثَمَارِ الْجَنَّةِ، فَعَلِمْتُ أَنَّهُ مَاتَ
جَائِعًا. حَم، عَنْ جَرِيرٍ.»

*Mâ raeytümâ i'râdî ani'r-raculi? Fe-innî
raeytü melekeyni yedüssâni fî fîhi min
simâri'l-cenneti fe-alimtü ennehû mâte
câi'an.*¹⁴

¹³ 12/Yusuf, 76.

¹⁴ Ahmed b. Hanbel, IV, 359, r. 19176; Heysemî, *Mecme'u'z-zevâid*, I, 41, r. 116; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, III, 49, r. 5430; Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-sahâbe*, VI, 3121, r. 7194; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, VI, 401.

Cenâb-ı peygamber [bir şey haber veriyor.]

Biz çok zayıf insanlarız, peygamberlerle kabil mi ölçülelim?

Onların görgüleri, duyguları, hisleri fevkalade. Çünkü Cenâb-ı Hak onları mümtaz olarak yaratmıştır.

Cenâb-ı Peygamber diyor ki;

“Bir adamı gördüm yönümü çevirdim.”

Bir adamı görüp, ona karşı öyle üzülmüş, üzülmüş de yüzünü çevirmişler. Vefat ediyor adam, bakmış ki iki tane melek ağzına cennet meyvaları koyuyorlar. Görmüş, diyor ki; anladım ki bu aç olaraktan gidiyor. Onu melekler de teyit etmişler ki, bu açlığını cennet meyveleriyle gidersinler.

Hazreti Câbir *radıyallahu anh.*

Yine buyuruyor ki;

«مَا زَالَ جِبْرِيلُ يُوصِينِي بِقِيَامِ اللَّيْلِ، حَتَّى ظَنَنْتُ
أَنَّ خِيَارَ أُمَّتِي لَنْ يَنَامُوا إِلَّا قَلِيلًا. الدَّيْلَمِيُّ، عَنْ
أَنْسٍ.»

*Mâ zâle Cibrîlü yûsînî bi-kıyâmi'l-leyli hattâ zanantü enne hıyara ümmetî len yenâmû illâ kalîlen.*¹⁵

Bak, dikkate şâyan. Cenâb-ı Peygamber'in bir duası var;

«اللَّهُمَّ رَبِّ جِبْرِيلَ وَمِيكَائِيلَ وَإِسْرَافِيلَ وَمُحَمَّدٍ،

نَعُوذُ بِكَ مِنَ النَّارِ»

Allahümme rabbi cibrîle ve mîkâîle ve isrâfîle ve Muhammedin. Eüzü bike mine'n-nâri. "Yâ Rabbi! Cebrail'in sahibi sensin, Mikail'in sahibi sensin, İsrafil'in sahibi sensin, bunların Rabbisin. Muhammed sallallahu aleyhi vesellem'in de Rabbisi yine sensin. Biz cehennemden sana sığınırız."

Ne kadar korkunç bir şey ki; onları tavasut etti. Cebrail vahiy getiren bir melektir. Vahiy getiren bir melek, kalplerin hayat bulmasına sebep Cebrail *aleyhisselam*'dır. Kalplerin hayatı. Mikail *aleyhisselam* yerin hayatına sebeptir; otların bitmesine, mahsullerin olmasına. Mikail *aleyhisselam* yerin hayatı sahibidir. İsrafil *aleyhisselam* da âhiret haya-

¹⁵ Deylemî, *el-Firdevs*, IV, 97, r. 6306; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, VII, 790, r. 21425.

tının sahibi. Dünyadaki hayatın sönmesine, âhiret hayatının başlangıcına, o da iki hayat, âhiret hayatının sebebi.

Bunlar hürmetine yâ Rabbi! Bizi cehennemden azad eyle."

Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem* de dünya ve âhiretin başı.

Şimdi burada diyor ki;

Cebrail *aleyhisselam*, gönüllerin hayatına sebep olan Cebrail *aleyhisselam*; *Yûsînî bi-kıyâmi'l-leyli*. "Bana vasiyet ediyor, gece namazı kıl." diyor.

Çok, mütemadiyen...

Hattâ zanantü. "Yani bu çok çok söyleyişinden dolayı ben o kadar zannettim ki." *Enne hıyara ümmetî len yenâmû*. "Benim ümmetimin hayırlısı artık uyku uyumayacak, uyuyamayacak."

Bu kadar vasiyet karşısında;

İllâ kalîlen. "Ancak çok az uyurlar."

Peygamberimize hitaben;

يَا أَيُّهَا الْمُزَّمِّلُ (۱) قُمْ إِلَيْهِ إِلَّا قَلِيلًا (۲)

Ya eyyühe'l-müzzemmilü. Kumilleyle illâ kalîlâ.¹⁶

Kumilleyle. "Kalk ibadet et!" diyor. Illâ kalîlâ. "Biraz yat dinlen, fakat sonra yine kalk boyuna namaz kıl."

Yine bir tane daha;

«مَا زَالَ جِبْرِيلُ يُوصِّينِي بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ
سَيُورِثُهُ. حم، خ، م، د، ت، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ حم، م، خ، د،
ت، ه عَنْ عَائِشَةَ؛ حم، خ، ط، ب، هب، عَنِ ابْنِ عَمْرٍو؛
حم، ط، ب، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ خ، عَنْ جَابِرٍ؛ ط، ب، عَنْ
زَيْدٍ؛ حم، ط، ب، عَنْ أَبِي أَمَامَةَ؛ ط، ب، عَنْ عَلِيٍّ.»

*Mâ zâle Cibrilü yûsînî bi'l-câri hattâ za-
nentü ennehû se-yüverrisühû.*

Bunun ravilerini de okuyacağım bak. Ahmed b. Hanbel, Buhari, Müslim, Ebû Davud, Tirmizi, Hazreti İbn Ömer'den. Ahmed b. Hanbel, Müslim, Buhari, Ebû Davud, Tirmizi, İbn Mace, Hazreti Aişe validemizden. Ahmed b. Hanbel, Buhari, Taberani, Beyhaki, İbn Amr'dan. Ahmed b. Hanbel, Taberani, Ebû Hüreyre'den. Buhari ayrıca Hazreti Ca-

¹⁶ 73/Müzzemmil, 1-2.

bir'den, Taberani, Hazreti Zeyd'den. Ahmed b. Hanbel ile Taberani Ebû Umâme'den. Taberani yine ayrıca Hazreti Ali Efendimiz'den rivayet ediyorlar.

Diyor ki;

“Cebrail o kadar vasiyet etti ki bana; komşu için, komşu hakkında, ‘Komşu hakkına riayet et!’ diye o kadar çok vasiyet ediyor ki, zannettim ki komşu mirasçı olacak.”

Komşunun mirasçı olacağı zannı hasıl oldu bende, bu kadar çok vasiyet ediyor. Komşu hakkına çok riayet et. Onun için ashâb-ı kirâm *rıdvânullahi teâlâ aleyhim ecmaîn* hazretleri, ondan sonraki tâbiin hazretleri bu hususta çok müdekkik idiler. Etrafındaki komşularla iyi komşuluk edebilmek için dikkat ediyorlardı. Komşu gavur da olur, yahudi de olur, çingen de olur. Ya da orada bir ev almıştır oturur orada senin yanında. Onu çingenedir diyerekten sakın hor görme, onu yahudidir diyerekten yine sakın hor görme.

Hepsi Allahu Teâlâ'nın nesidir?

Hâlık Allah! Allahu Teâlâ'nın kulu olmak dolayısıyla komşu hakkına riayet edeceksin.

Ne yapacaksın?

Evine eskiden zembil getirirlermiş, içine ne konulduğu görülmezmiş, tak diye gelirmiş, evine girermiş. Şimdi fileler içerisinde meyveler gözükerek geliyor. Gelirken o komşunun çocuğunun da canı isteyiverir. Babası belki alamamıştır, onu alamıyordur. Binâenaleyh o evine getirdiğin hediyeden hem çocuklarına ver, hem o komşu çocuklarına da dağıt. Evine getirdiğin ettir, kaymaktır, yağdır, baldır, ondan da yine komşularına birer parça ver. Hep kendin yemeye bakma.

Ama yahudi komşuya da mı verelim canım?

Yahudi komşuya da vereceksin, ermeni komşuya da vereceksin. Hem komşunsa papaza da vereceksin.

d. Üç hak var

Üç hak var; birisi müslüman hakkı, birisi akraba-u taallukat hakkı, birisi de komşu hakkı. Gavurlar, gavursa bir hakkı var, müslüman komşuysa iki hakkı var, akraba ise üç hakkı var. Üç hak sahibi.

Onun için hatırımda yok ama, koyun kes-ti ashâb-ı kirâmdan birisi, hanımına tembih etti ki; “Yahudi komşuya hissesini vermeyi unutma.” dedi. Tekrar giderken, “Sakın ya-

hudi komşuyu unutmayın!” diye bir tek’it yaptı. Geldi, “Yahudi komşunun hakkını verdiniz mi?” dedi. Yani sözünü şey yapıyor, yapıldı mı yapılmadı mı diyerekten dikkat ediyor. Yahudi komşu olmakla da, o da yabana atılmayacak, onun da hakkı.

Çünkü bak;

Yûsînî bi’l-câri hattâ zanentü ennehû seyüverrisühû. “Miras olacak dereceye kadar vasiyet uzamış, bundan dolayı Cenâb-ı Peygamber de mirasçı olacaklar diyerekten korkmuş.”

Onun için komşu hakkına çok dikkatinizi rica ederim.

Komşuluk hakkında *Buharî* hadislerinde çok geniş malumat vardır. Komşuluk [hukuku] hakkında [bir misal vereyim.] Burada bir ev satacağım ben. Satacağım evi komşum istiyorsa, onu başkasına satamam, komşuma satacağım.

Böyle bir rivayet de var.

Ashabı kiramdan birisi eve talip olmuş, fakat dışarıdan bir talip daha var. Dışarıdaki talip faraza 1000 lira veriyor. Komşu diyor ki;

“Ben ancak 600 lira verebilirim buna.”

Diyor ki;

“Ben Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*’den bunu dinledim, duydum. Ona 1000’e vermem sana 600’e vereceğim, komşumsun.” diyor, 600’e ona veriyor.

Komşuluk hakkında bu kadar çok şey yaparken, bir memleket halkı da [komşu sayılır.] En nihayet uzatmış uzatmış da, 40 ev diyorlar. O 40 evi uzataraktan bir memleket halkı da komşu sayılır. “Başka memlekette gelmiş bir adama bu evi satacakken, bu memleketin halkına satmak daha evla. Bu memleketin halkına satarsan, bu memleketin halkından alan bulunmazsa o zaman başka memlekette gelene satabilirsin.” diye bu kadar komşu hakkına riayet edilmiş.

Komşuluk yalnız 40 evde bırakılmamış, 40 evin hakkı daha çok. Halbuki şimdi ne yazık ki bir evde belki 40 daire var. Kırk daire şimdi çok mühim. Kırk daire, 40 tane ev alsan bir köy olur, bir kasaba olur âdeta. Bu kasaba halkının kardeşliğini yapabilmek çok müşkül. Çünkü bir apartmanda oturan insanlar birbirinden haberdar değilmiş bugün. Çok acı bir olay! “Çok seneler oturdum, kapımı açan olmadı.” diyerek şikayet ediyorlar. Kendisi de

gidip tabi kapısı da açılmayınca o da ötekilere gidemiyor.

E böyle komşuluk mu olur, böyle Müslümanlık mı olur, böyle milletçilik mi olur?

Allah kusurumuzu affetsin.

Onun için komşu hakkına çok riayet edeceğiz. Onları darıltmamak için, onlardan gelen bazı hayırsız hareketler, incitici hareketler olur. Herkes bir olmaz ki! Onların incitici hareketlerine, çirkin sözlerine karşı daima mülayim, onları teskin edici, gürültüye meydan vermeyici bir şekilde işi halletmek gerekir.

Onun için geçen bizim Hafız Efendi de söylemişti ya; birisi geçerken kapısının önünden, yukarıdan kül serpmişler de.

Külü serpince insan kızmaz mı?

Üstü başı kül olmuş, belki kıvılcımlı filan. Çatacak tabi, fakat; “Çok şükür, ateşi dökmedi ya üstümüze. Ateş dökülmedi ya kurtulduk.” demiş.

Hatta şöyle bir şey daha çok teaccübüme gider. Bir adamın birisi büyüklerden birisini akşam yemeğine yahut öğlen yemeğine davet etmiş.

Peki demiş, adam takılmış adamın arkasına.

Birkaç defa söylemişimdir bunu ama zararı yok.

E kapıya kadar gelmişler, demiş;

“Amca kusura bakma, ben yanlış yaptım, bunu başka gün yapalım.”

“Peki evladım.” demiş, dönmüş.

O da onun arkasından gitmiş, tam eve gireceği sırada yakalamış, demiş;

“Amca, ben ayıp ettim, gel gidelim yine bize.”

“Peki evladım.” demiş.

Böyle git gel beş defa adamı çevirmiş, getirmiş. Adam da dememiş ki;

“Ne yapıyorsun, utanmıyor musun, benim gibi yaşlı ihtiyar bir adamı böyle getirip götürüyorsun? Tuh sana! Hadi şuradan defol!” dememiş. Her zaman “Peki!” [demiş.]

O zaman demiş ki;

“Ver elini öpeyim.”

“Neden?” demiş.

“Sen kemal sahibi bir insansın, ben seni tecrübe ettim. Anlayayım bakayım kemalin ne diyerekten getirdim. Şimdi anladım, çok

kemal sahibisin, ver elini öpeyim de senin evladın olayım.” demiş.

“Hadi şuradan defol pis herif! Köpek huyudur bu. Buna sen kemal mi diyorsun? Köpeği kuçu kuçu dersin gelir, hoşt dersin gider. Buna mı aldandın? İnsanda kemal böyle mi olur?” demiş.

Allah kusurumuzu affetsin.

Bak, alimler ne kadar güzel. Onun için komşulara daima, daima güzel muamele etmek lazım.

Şimdi bakın çok ayıplarımız, çok kusurlarımız var. Birbirimizin ayağına öyle karpuz kabuğu koyup da aleyhinde o kadar çok konuşuyoruz ki, yahu bir memleketin evladınız şimdi. Bir memleketin evladı içerisinde hatasız biz melek miyiz gökten geldik!

Sen melek misin de gökten geldin?

Sende bir sürü hata olduğu gibi onda da var, onda da var, bende de var.

Binâenaleyh bu hataları gazete kağıtlarına kadar yayıp da böyle teşhir etmek insana yakışır mı?

Müslümana bırak yakışmayı da insana yakışır mı?

Gavur yapıyor normal, gavurdan bana ne?

Fakat müslüman, şuurlu bir insan, buna tenezzül etmez. Hep birbirimize iltifat edeceğiz, hürmet edeceğiz, saygı göstereceğiz. Sen beni düşürürken ben de senin aleyhinde tabiatıyla konuşacağım. Sonunda ne senin kıymetin kalır, ne de benim kıymetim kalır.

Böyle evlatlık mı olur, böyle milletlik mi olur, böyle insanlık mı olur?

Allah kusurlarımızı affetsin.

Onun için bir büyüğe gelmiş birisi demiş ki;

“Filan şöyledir, böyledir.”

“Hadi defol buradan!” demiş, kovmuş onu.

Neden?

Demiş;

“Yarın benim aleyhimde de böyle diyecaksin sen!” demiş. “Onun aleyhinde böyle konuşuyorsun, yarın benim aleyhimde de konuşacaksın. Bırak dinlemem senin sözünü!” demiş.

Bu gibi sözlere kulak asmamak ve dinlememek lazım. Ve bunu söyleyenlere de elden geliyorsa, “Aklınızı başınıza alınız arkadaşlar!

Çok ayıp ediyorsunuz! Bu sizin lehinize değil aleyhinize oluyor!” diyerek onları da ikaz etmek vazifemiz. Çünkü kardeşiz, hem kardeşiz hem komşuyuz.

Kardeş ve komşu bunu yapar mı birbirine?

Yok.

Allah kusurlarımızı affetsin.

Elinden geliyorsa, onun bir hatası varsa, git; “Kardeşim sen böyle bir hatalısın. Çok fena! Onu gel ıslah edelim, tashih edelim.” diye onunla anlaş.

Sonra gazete kağıtlarında, bilmem mecmualarda, şurada burada yayınlamakla eline ne geçer?

Bak şimdi;

«مَا ضَلَّ قَوْمٌ بَعْدَ هُدًى كَانُوا عَلَيْهِ إِلَّا أَوْتُوا الْجِدَالَ حَمًّا،
ه ط ب، ك، ض، ت ح س ن ص ح ج ح، ع ن أ ب ا م م م م.»

*Mâ dalle kavmun ba'de hüden kânû aleyhi illâ ûtû'l-cedele.*¹⁷

¹⁷ Tirmizî, Tefsîrû'l-kur'ân, 45, r. 3253; İbn Mâce, "Mukaddime", 7, r. 48; Ahmed b. Hanbel, V, 256, r. 22204; Ahmed b. Hanbel, V, 252, r. 22164; Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 486, r. 3674; İbn Ebi'd-Dünyâ, *es-Samt ve âdâbü'l-lisân*, I, 104, r. 136; Beyhakî, *Şuabu'l-îmân*, XI, 19, r. 8080; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, VIII, 333, r. 8067; Münâvî, *Feyzu'l-Kadîr*, V, 453, r. 7934; İbn

Allah muhafaza etsin.

“Bir kavim hidayetleyken, katiyen dala-
lete düşmez. O dalalete düşmelerine yegane
sebeup mücadele etmek, mücadele.”

Adam şimdi bir de mücadele derneği
kurdu.

Ne yapacaksın mücadele edip de yahu?

Biz gavur değiliz ki, mücadele gavurla
yapılır.

«مَا رَأَيْتُ مَنْظَرَ قَطُّ إِلَّا وَالْقَبْرُ أَفْظَعُ مِنْهُ. هَنَادٌ، عَم،

ت، ه ك، ق، عَنُ عُثْمَانَ.»

*Mâ raeytü manzaran kattü illâ ve'l-
kabru efda'u minhü.*¹⁸

Bak ne kadar fena!

Mâ raeytü manzaran diyor. Çünkü dedim
ya, Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in
görüşleri bu.

Abdülberr, *Câmi'u beyâni'l-ilm*, II, 948, r. 1811; İbn Ebî Âsım ,
es-Sünne, I, 47, r. 101.

¹⁸ Tirmizî, "Zühd", 5, r. 2308; İbn Mâce, "Zühd", 32, r. 4267;
Ahmed b. Hanbel, I, 63, r. 454; Hâkim, *el-Müstedrek*, I, 526,
r. 1373; Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 366, r. 7942; Beyhakî,
Şuabu'l-îmân, I, 619, r. 393; Beyhakî, *Şuabu'l-îmân*, XIII, 134,
r. 10069; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, IV, 92, r. 7064; Deylemî,
el-Firdevs, IV, 91, r. 6281; Begavî, *Şerhu's-sünne*, V, 417, r.
1523; İbn Asâkir, *Târîhu Dimeşk*, XXXXXXVIII, 355, r. -1;
Makdisî, *el-Muhtâre*, I, 523, r. 389; Makdisî, *el-Muhtâre*, I,
523, r. 390; Münâvî, *Feyzu'l-Kadîr*, V, 446, r. 7910; Ali el-
Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, XV, 641, r. 42528; Hennâd, *ez-Zühd*,
I, 211, r. 344.

“Ben öyle bir manzara gördüm ki, ondan daha korkunç bir manzara yok.”

“Nedir?” dediler.

Efda’u minhü. “Ondan daha feci, korkunç bir manzara yok.”

Nedir o?

el-Kabrü.

Kabrin içinde olacak görüşler, hadiseler o kadar feci ki, ondan daha feci yok.

Onun için buyurmuş ki yine;

«مَا رَأَيْتُ مِثْلَ النَّارِ نَامَ هَارِبُهَا، وَلَا مِثْلَ الْجَنَّةِ نَامَ
طَالِبُهَا. ابْنُ الْمُبَارَكِ، ت، حل، هب، عَنْ أَبِي
هُرَيْرَةَ.»

*Mâ raeytü misle’n-nâri nâme hâribuhâ
ve lâ misle’l-cenneti nâme tâlibühâ.*¹⁹

Ne kadar acayip bir şey ki, ateşten yani cehennemden daha korkunç bir şey yokken,

---

¹⁹ Tirmizî, "Sifetü cehennem", 10, r. 2601; İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, VII, 58, r. 34191; İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, VII, 213, r. 35437; Beyhakî, *Şuabu'l-îmân*, I, 600, r. 383; Beyhakî, *Şuabu'l-îmân*, I, 601, r. 384; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat*, II, 177, r. 1638; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, II, 14, r. 791; Begavî, *Şerhu's-sünne*, XIV, 372, r. 4175; Heysemî, *Mecme'u'z-zevâid*, X, 230, r. 17709; Heysemî, *Mecme'u'z-zevâid*, X, 412, r. 18721; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, II, 119, r. -1; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, VIII, 178, r. -1; İbn Adî, *el-Kâmil*, IX, 33; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, II, 119; İbnü'l-Mübârek, *ez-Zühd ve'r-rekâik*, I, 55, r. 27; İbnü'l-Mübârek, *ez-Zühd ve'r-rekâik*, I, 55, r. 28.

oradan insanların kaçması lazım gelirken, uyuyoruz zavallı insanlar.

Bazı tembeller varmış, yangın olmuş da daha bakarmış duvara, “Bu duvar ısınmamış, bu tarafa gelmemiş.” dermiş.

Şimdi tamam yangın var, yanıyor, kaçmak lazım, eşyayı kaldırmak lazım, bundan kurtulmak lazım...

Yok!

Ne zaman içeriye ateş gelecek, ondan sonra kaçacak, kaçabilirse... Onun için;

Mâ raeytü misle'n-nâri nâme hâribuhâ.

en-Nâru şedîdetün. “Nâr korkunç bir ateş.” *Ve'l-hâifûne minhâ nâimûne.* “Halbuki korkan adam uykuya dalmış orada.”

Bu ateşin yanında uyunur mu yahu, ateşin yanında uyunur mu? O seni de yakacak tabiatıyla. *Ğâfilûne.* “Ondan haberi yok, gaflet içerisinde.” *Ve leyse hâzâ tarîku'l-hârib.* “Kaçması lazım gelen kaçıcının işi değil o.”

Ondan kaçmak lazımdı. Halbuki sen ondan kaçmıyorsun, şimdi onun yanında yatmışsın, uyuyorsun.

Ve lâ misle'l-cenneti nâme tâlibühâ.

“Cennet kadar da güzel bir şey görmedim, onun talibi de uykuda.”

Müslüman da uykuda.

Onun için büyüklerden birisi demiş ki;

el-Kabru li'l-meyyiti izâ vudi'a fîhi. Biz

koyuyoruz işte oraya adamcağızı. Hadi hergün gördüğümüz hadise. Koyuyoruz ama;

Yekûlü'l-kabru veyhake. "Kabir o adama veyhake diyor."

Ama duyar mıyız biz? Duymayız tabii!

Ama duyan kulaklar var tabiatıyla. Çünkü Cenâb-ı Hak bizim kulaklarımızı bir hudut üzerine koymuş, ondan aşasığını yukarısını duymuyoruz. Ama onu duyucu kulaklar da yaratmış, onu duyucu kulaklar bize diyor ki; O kabir diyormuş ki;

Veyhake yâ ibni âdem. "Ey ademoğlu sana yazıklar olsun!"

Yazıklar olsun! Altmış, 70 sene yaşadın da, hâlâ aklını başına almamışsın, geldin.

Ma ğarrake. "Niye aldandın da, neye aldandın?" *Elem ta'lem innî beytü'l-fitne.*

"Bilmiyor musun ki ben fitne eviyim."

Bende neler olacak, hiç duymadın mı, görmedin mi sen?

O güzel vücudunu eriteceğim burada! Ne o gözün kalacak, ne kaşın kalacak, ne bir şeyin kalacak, perişan olacaksın.

Ve beytü'z-zulmeh. “Kapkaranlık, ışık mışık bir şey yok.” *Ve beytü'd-dûd.* “Aynı zamanda da içinden mi hasıl olacak, dışından mı hasıl olacak, orada bir sürü mikrop dedikleri şeyler canlanıp, orada seni güzelce kendi kendine yiyip bitirecekler.”

Elinden gelir mi yeme diye? İşte görüyoruz 40 gün, 50 gün, bir ay, iki ay oldu muydu zavallının kemiklerden başka bir şeyi kalmayacak. Bir gün de toprak onun da kemiklerini yiyor, yine bir şeysi kalmıyor velhasıl. Onun için bazı büyükler kabirlerden geçerken öyle bir feryat ederlermiş ki, feryatlarına dayanılmazmış. O içinin açıklığıyla oradaki acıları görüyor, bağırانları, çağırانları, feryad edenleri görüyor, “Aman yâ Rabbi!” diyerekten nasıl bağırıyor, kim bilir artık.

Lillâhi'l-Fâtiha.

Mehmed Zahid KOTKU

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

